

Autoreferát k disertační práci

Antropologie ve Wittgensteinově pozdním myšlení

Mgr. Tomáš Došek

Předložená disertační práce se věnuje průzkumu antropologických předpokladů Wittgensteinova myšlení po roce 1929. Práce tímto reaguje na zvýšený zájem o antropologii ve wittgensteinovském výzkumu posledních několika let. Některé podstatné práce (Gebauerova monografie *Wittgensteins anthropologisches Denken* z r. 2010), konference (např. *Philosophical or Empirical Anthropology?* pořádaná v roce 2009) i zkoumání textového korpusu (hypotéza Wittgensteinovy kompilace tzv. Kringel-Buch, která byla prezentována v roce 2011) naznačují, že antropologická témata hrají při prověření argumentace *Zkoumání* nezastupitelnou roli. Disertace nicméně nevychází z motivace předložit nějakou novou či revoluční interpretaci, ale analyzovat předpoklady Wittgensteinova myšlení na řádně zdůvodněných textových základech.

Každá konceptuální analýza tzv. pozdního myšlení se ovšem musí vypořádat s obtížným problémem relevance jednotlivých primárních pramenů v nepřehledném textovém korpusu čítajícím přes 20 000 stran rukopisů, strojopisů a diktátů. Práce proto v první ze tří kapitol podrobně analyzuje dosavadní ediční práci správců Wittgensteinovy písemné pozůstalosti (*Nachlaß*) a předkládá argumenty pro relevantní výběr pramenů. Na konkrétních příkladech jsou ukázána úskalí nekritické práce s primárními texty, která mohou vést k pochybným interpretačním pozicím (např. hypotéza tzv. třetího Wittgensteina, rezolutní interpretace, výjimečný status tzv. Velkého strojopisu v rámci *Nachlaß*). Práce se tímto poměrně zřetelně vymezuje vůči některým proudům současného wittgensteinovského výzkumu (např. vůči zmiňovanému a v současnosti frekventovanému rezolutnímu čtení) a metodicky se hlásí k „tradiční“ konceptuální analýze Wittgensteinova písemného odkazu, přičemž využívá aktuální dostupnosti faksimilí primárních textů.

Výsledkem první kapitoly je zdůvodnění relevance Ts. 227, tedy 693 sekcí tzv. prvního dílu *Filosofických zkoumání* jakožto hlavního východiska interpretace. Pramenná analýza ovšem nesleduje pouze průběh Wittgensteinovy kompilace nikdy nedokončené druhé

knihy, nýbrž je východiskem pro širší rámec analýzy metodické proměny Wittgensteinova myšlení na cestě od TLP k finální verzi (tzv. *Endfassung*) PU. Tato proměna je analyzována ve druhé kapitole, a to jak z obsahového (kritika TLP, polemika s Waismannem), tak i z formálního hlediska. Zde jsou rozebírány některé doposud málo prozkoumané oblasti Wittgensteinova způsobu filosofické a textové práce (např. použití šifrovaného písma). Ukazuje se, že Wittgensteinova kritika vlastního dosavadního myšlení není pouhou negací tractátovské koncepce jazyka a jejích nedokázaných metafyzických předpokladů, ale je postupným vypracováním alternativního způsobu filosofické práce a konkrétní koncepce jazyka. Druhá kapitola tak připravuje půdu pro průzkum antropologických předpokladů takto rozpracované koncepce jazykových her. Ukazuje se, že cesta k *Filosofickým zkoumáním* je zároveň cestou k přijetí těchto předpokladů, na kterých se zakládá kritika soukromého jazyka a důraz na veřejnou povahu pravidel.

Obě tyto tematické oblasti jsou předmětem třetí kapitoly práce, kde se zkoumá, jakým způsobem jsou pravidla jazykové komunikace založena na shodě v tom, co Wittgenstein poněkud nejasně označuje jako životní formu (*Lebensform*). Analýze tohoto základu jazyka je věnováno poměrně velké úsilí, a to především s ohledem na objasnění jak formální, tak obsahové stránky životní formy. Tento problém je uchopen jako otázka po odlišnosti mezi kategorií pravidla a kategorií řízení se podle pravidla. Objasnění *Lebensform* tak tvoří hlavní jádro interpretace antropologických předpokladů Wittgensteinovy koncepce jazykových her. Součástí tohoto přístupu je i komplexní nástin současné diskuze k Wittgensteinově antropologii. Předložená práce svým důrazem na životní formu a problém konstituce pravidel nesleduje jindy obvyklý interpretační přístup, který se vyčerpá analýzou Wittgensteinovy kritiky Frazera, ale kritiku *Zlaté ratolesti* dále využívá při analýze pravidel a komunikativní shody. Rozbor Wittgensteinovy kritiky Frazera ukazuje souvislost rodinné podobnosti s otázkou paradigmatu, resp. vnitřních relací životní formy. V této souvislosti a v návaznosti na dosavadní wittgensteinovské bádání je také věnována pozornost problému mnohosti životních forem, resp. jejich inkomensurability. Ukazuje se, že životní forma je pro Wittgensteina vyjádřením hierarchického pojetí komunikativní shody mluvčích. Tento problém je objasněn pomocí analýzy specifické kombinace subjektivity a veřejného charakteru jazyka.